

KÜRESEL GÖÇ KRİZİ VE KURUMSAL ŞİDDET: ABD-MEKSİKA SINIRI ÖRNEĞİ*

Doç. Dr. Segâh TEKİN**

Özet

Göç ve iltica nedenlerinin iç içe geçmesiyle günümüz dünyasında hukuki boyuttaki göçmen ve mülteci ayrımı pratikteki önemini giderek yitirmektedir. Soğuk Savaş sonrasında göç hareketliliğinde büyük artış yaşanırken, öncelikli göç destinasyonları olan G20 ülkelerinin önemli kısmı iltica ve göç politikalarını hukuki ve insani kaygılar yerine ekonomik kaygılar ve toplumsal talepler çerçevesinde şekillendirmektedirler. Bu yaklaşım gelişmiş ülkeleri insan haklarını; ulusal ve uluslararası hukuki düzenlemeleri yadsıyan iltica hakkını tanımamak, göçmenleri kamplara ve gözetim merkezlerine hapsedmek, çocukları ebeveynlerinden ayırmak gibi uygulamalara yönelmektedir. ABD'nin

Meksika sınırında uygulamakta olduğu sıfır tolerans politikası, bu eğilime somut bir örnek teşkil etmektedir. Bu ve benzeri kurumsal şiddet uygulamaları, göçmenlere yönelik doğrudan şiddete giden yolu kısaltmakta ve kültürel şiddetten beslenirken ona zemin de hazırlamaktadır. Göçmenlere yönelik kurumsal şiddetin küresel düzeydeki yansımalarının ele alınması, Türkiye'nin güncel ve gelecekteki göç politikalarının insan hakları bağlamında belirlenmesine ve ülkenin hâlihazırda barındırdığı göçmen nüfusa yaklaşımı üzerine inşa ettiği yumuşak güçten daha etkin bir diplomasi aracı olarak yararlanmasına katkıda bulunacaktır.

Anahtar Kelimeler: Göç, İltica, Kurumsal Şiddet, ABD, Meksika

* 15-16 Kasım 2019 tarihlerinde Ankara'da TİHEK tarafından düzenlenen Şiddet'in Önlenmesi Çalıştayı'nda sözlü olarak tebliğ edilmiştir.

** Necmettin Erbakan Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, segahtekin@erbakan.edu.tr

GİRİŞ

Günümüz dünyasında silahlı çatışmaların ve siyasal istikrarsızlıkların yanı sıra iklim değişikliğinden ekonomik sorunlara dek pek çok neden insanları yaşadıkları ülkelerden göç etmeye sevk etmektedir. Göç ve iltica nedenlerinin iç içe geçmesiyle hukuki boyuttaki göçmen ve mülteci ayrımı pratikteki önemini giderek yitirmektedir. Mültecileri de içerecek biçimde ele alındığında, 2000 yılında dünya genelinde 173 milyon olan göçmen sayısı, 2019 itibarıyla 258 milyona ulaşmıştır. Bu rakamın üçte ikisi ise Türkiye'nin de aralarında bulunduğu G20 ülkelerinde yaşamaktadır.¹ Türkiye kendi adına 3,5 milyonun üzerinde kişiyle gerek G20 ülkeleri içinde gerekse dünya genelinde en yüksek sayıda uluslararası korumaya muhtaç kişiye ev sahipliği yapmakta olan ülke konumundadır.²

Ulaşım teknolojisindeki gelişmeler, insanların yaşadıkları yerden ayrılmalarını kolaylaştırırken, yeni bir yaşam kurma düşüncelerinin arkasında canlarını güveneye almaktan yaşam kalitelerini artırmaya dek geniş bir yelpazede çeşitli etkenler bulunmaktadır. Fakat göç edenler, gittikleri ülkede yasal statüye kavuşma zorluklarının yanında bu statüye kavuştuklarında dahi fiziksel ve ekonomik istismara açık bir konumda bulunmaktadır. Birleşmiş Milletler (BM) başta olmak üzere uluslararası ve ulusal çeşitli kurumlar tarafından yapılan çalışmalarda, göçmenlerin hem gittikleri ülkelerin hem de özellikle geride ailelerini bıraktıkları durumlarda geldikleri ülkelerin ekonomik gelişimine katkıda bulduklarını ortaya koymaktadır.³ Bununla beraber günümüz göç hareketliliğinin özgün koşulları, göçmenlerin ekonomik yük olarak görülmesine ve bu nedenle ev sahibi ülkelerde tepkiyle karşılanmalarına neden olmaktadır. Ekonomik kaygı-göç ilişkisinin bir diğer unsuruydu ev sahibi ülkelerin, sağlayacakları ekonomik katkı nispetinde mülteci veya göçmenlerin ülkeye kabulüne karar vermeleridir.⁴

Geçtiğimiz on yılın başlıca mülteci kaynağı olan Suriye'deki iç savaş ve iki milyondan fazla vatandaşı son yıllarda ülkeden ayrılarak komşulara dağılmış olan Venezuela ayrı tutulduğunda dünya genelinde son yıllarda ortaya çıkan göç eğilimi,

¹ OECD, ILO, IOM ve UNHCR, *International Migration and Displacement Trends and Policies Report to the G20*, 2019, <https://www.oecd.org/migration/mig/G20-migration-and-displacement-trends-and-policies-report-2019.pdf> (29.11.2019), s. 32.

² A.g.e., s. 8.

³ United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division, *International Migration Report 2017: Highlights* (ST/ESA/SER.A/404), 2017, s. 1.

⁴ Aleš Bučar Ručman, "Structural Violence and Migration: Explaining Global and Local Total Institutions", *Inter Faculty, Fragmentation and Divergence*, Vol. 7, 2016, s. 41.

Soğuk Savaş döneminden büyük farklılık göstermektedir. Doğu-Batı eksenini aşan iltica ve göç hareketliliği, Güney-Kuzey ve az gelişmiş Kuzey-gelişmiş Kuzey eksenlerinde tek yönlü olarak gerçekleşmektedir. Bütüncül olarak bakıldığında, 20. yüzyıl boyunca geçiş ülkesi konumunda olan Türkiye'nin de aralarında bulunduğu çok sayıda ülke, hedef ülkesine dönüşmüş durumdadır.

21. yüzyılda küresel göç büyük ölçüde dünyanın en büyük ekonomilerini barındıran G20 ülkelerini hedeflemektedir.⁵ Fakat ülkeler arası insan hareketliliğinde son on yıllarda yaşanan artış, Soğuk Savaş sonrası dünyada iltica ve göç politikalarını siyasal kaygılar değil ekonomik kaygılar ve toplumsal talepler üzerine şekillendiren ve öncelikli göç destinasyonları olan gelişmiş ülkeleri insan haklarını ve ulusal ve uluslararası hukuki düzenlemeleri göz ardı eden veya seçici biçimde uygulayan⁶ iltica hakkını tanınamamak, göçmenleri kamplara ve gözetim merkezlerine hapsedmek gibi uygulamalara sevk etmektedir. Bu kurumsal şiddet, doğrudan şiddete giden yolu kısaltmakta ve zaman zaman kültürel şiddetten beslenirken zaman zaman da ona zemin hazırlamaktadır. Göç edilen toplum ve göçmenler arasındaki ilişkilerin siyasal söylem ve kurumsal uygulama araçları sayesinde kültürel algının ötesinde veya ona zemin teşkil edecek şekilde “biz” ve “ötekiler” ayrımına dönüşmesiyle geleceğin dünyasında çatışma bölgelerinin ülkelerin kendi içlerinde, sınır kentlerinde ve toplama kamplarında ortaya çıkması ihtimalini beraberinde getirmektedir. Nitekim Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve Avrupa Birliği (AB); kurumsal gözetim, denetim ve cezalandırma mekanizmaları aracılığıyla devlet aygıtını kullanarak göç olgusuyla mücadele etmeye çalışmaktadır. Benzeri kurumsal aygıtlara sahip olmayan ülkelerde ise göçmenlerin varlığı sınır kentlerini kontrol altına alınması zor biçimde doğrudan şiddetin ortaya çıktığı çatışma alanlarına dönüştürebilmektedir.

KURUMSAL ŞİDDET VE KÜRESEL GÖÇ HAREKETLİLİĞİ

Siyasetçiler ve devlet kurumları eliyle belirlenen politikalar ekseninde ortaya çıkan kurumsal şiddet, farklı bakış açılarından ele alınmaya açıktır. Bu çalışma, kurumsal şiddeti, Galtung'un şiddet türleri üzerindeki analizlerinde üçe ayırdığı doğrudan, yapısal ve kültürel şiddet türlerinden yapısal (*structural*) şiddetin karşılığı olarak de-

⁵ OECD, ILO, IOM ve UNHCR, *G20 International Migration Trends Report 2018*, September 2018, <http://www.oecd.org/els/mig/G20-international-migration-and-displacement-trends-report-2018.pdf> [29.09.2019], s. 3.

⁶ U.S.-Mexico Border and Immigration Task Force, “U.S.-Mexico Border Policy Report: Effective Border Policy: Security, Responsibility and Human Rights at the U.S.-Mexico Border”, Washington, DC: Border Network for Human Rights, the Border Action Network, and the U.S.-Mexico Border and Immigration Task Force, 2008, <https://law.utexas.edu/humanrights/borderwall/communities/municipalities-US-Mexico-Border-Policy-Report.pdf> [02.09.2019], s. 12.

ğerlendirmektedir. Çalışmada yapı; Taylor'ın ifade ettiği gibi farklı yazarlara göre değişen tanımları olmakla beraber basitçe "toplumu organize eden herhangi bir düzenleme" olarak ele alınmaktadır.⁷ Şiddet ise akademik veya gündelik dilde kullanılan farklı anlamları göz önünde tutulduğunda; şiddet uygulayan tarafın uygulanan taraf üzerinde güç kullanması fakat bunun doğrudan şiddet ile ilişkilendirilmesinin zorunlu olmaması anlamında kullanılmaktadır.⁸ Bu bağlamda çalışmada yapısal veya kurumsal şiddet; şiddetin bir kişi veya grup üzerinde rastgele kişi veya kişiler tarafından değil, organize gruplar, devlet kurumları veya uluslararası kurumlar aracılığı ile uygulanması anlamında ele alınmaktadır.

Zaman bağlamında yapısal şiddeti bir süreç olarak tanımlayan Galtung'a göre doğrudan şiddet bir olaya, kültürel şiddet ise kültürel kalıpların değişiminin yavaşlığına işaretlerle bir sürekliliğe karşılık gelmektedir.⁹ Yapısal şiddetin bir süreç olması, doğrudan şiddetten farklı olarak şiddeti gerçekleştirenin belirli bir kişi veya kurum olması yerine ancak dolaylı olarak ve şiddete kişisel/kurumsal katkıları nispetinde sorumlu tutulabilecek kişi veya kurumun varlığı anlamına gelmektedir. Bu noktada sorumlu; "sistem veya yapı" olarak ifade edilmektedir.¹⁰ Şiddeti "kaçınılabilecek veya önlenebilecek bir zarara maruz kalma" olarak tanımlayan Galtung'a göre şiddetin temel özellikleri fiziksel ve/ya psikolojik zarara yol açmasıyla istenen davranışa yöneltmek üzere ceza ve ödül mekanizmalarından yararlanmasıdır. Doğrudan şiddet ile yapısal şiddet arasındaki fark ise yöntemleri ve amaçları aynı olabilmesine karşılık, doğrudan şiddeti uygulayan kişiselleştirilebilirken, yapısal şiddet için bunun mümkün olmamasıdır.¹¹ Nitekim yapısal şiddetin, doğrudan fiziksel zarara neden olmakla doğrudan ilişkili olmayan "insan yaşamını kısaltmak" gibi, farklı kıstaslarla değerlendirilmeye açık sonuçları bulunmaktadır.¹²

Galtung'a göre yapısal, kültürel ve doğrudan şiddet bir hiyerarşi içinde oluşmazlar. Aksine bu üçlüyü açıklamak için üçgen metaforundan yararlanan yazara göre şiddetin ortaya çıkışı üçgenin herhangi bir köşesinde başlayabilir. Benzer şekilde şid-

⁷ Susannah Taylor, "Structural Violence, Oppression, and the Place-Based Marginality of Homelessness", *Canadian Social Work Review / Revue Canadienne de Service Social*, Vol. 30, No. 2, 2013, s. 257.

⁸ Güç, kuvvet, saldırganlık ve şiddet kavramları hakkında bkz.: Allan Bäck, "Thinking Clearly about Violence", *Philosophical Studies: An International Journal for Philosophy in the Analytic Tradition*, Vol. 117, No. 1/2, Selected Papers from the American Philosophical Association, Pacific Division, 2003 Meeting (Jan., 2004), s. 219-230.

⁹ Johan Galtung, "Cultural Violence", *Journal of Peace Research*, Vol. 27, No. 3., Aug., 1990, s. 294.

¹⁰ Ručman, s. 38.

¹¹ Johan Galtung, "Violence, Peace, and Peace Research", *Journal of Peace Research*, Vol. 6, No. 3, 1969, s. 167-191.

¹² H. Van der Wusten, "Galtungs Peaces: How to Deal with Various Forms of Violence", *GeoJournal, Postmodernity and the Territorial Discourse of Peace*, Vol. 39, No. 4, August 1996, s. 406.

detin ortadan kaldırılması için de birinde gerçekleştirilecek iyileştirmeler diğerlerine her koşulda doğrudan yansımaz ve her birine ayrı eğilmek gerekmektedir.¹³

Galtung'un ve onun ardından yapısal şiddet kavramına eğilen yazarların çalışmaları, yapısal şiddetin analizine ilişkin dört temel unsuru ortaya koymuştur. Bu unsurlar; hiyerarşiler, görünmezlik, bağlam ve insan haklarıdır. Hiyerarşiler, güç bağlamında yukarıda açıklandığı üzere şiddet uygulayan ve uygulanan arasındaki hiyerarşik güç ilişkisine işaret etmektedir. Görünmezlik, yapısal şiddetin sorumlusunun kolaylıkla gösterilemeyeceğine ve gömülü oluşuna dikkat çekmektedir. Bağlam ise ele alınan şiddet sorununu bireysel vakanın ötesinde değerlendirmeyi gerektirecek bir sosyal ortamın var olmasıyla yapısal şiddetten söz edilebileceğini ortaya koymaktadır. İnsan hakları ise bireylerin ötesinde, kurumların insan haklarını çiğneyebilme kapasitesine işaret etmektedir.¹⁴

Günümüzde gelişmiş ülkelerin uyguladıkları göç ve iltica politikalarıysa özellikle bir uluslararası kurum olarak AB'nin, AB üyesi Avrupa ülkelerinin ve ABD'nin bu alandaki uygulamaları göz önünde tutulduğunda uygulama düzeyinde yapısal şiddet olarak nitelendirilebilecek kurumsal şiddet barındırmaktadır. Bu kurumsal şiddet hedef gruplara yönelik doğrudan denetim veya cezalandırma içerebildiği gibi sembolik düzeyde toplum dışında tutma, sosyal ve ekonomik hakların tanınmaması, çocukların ailelerinden ayrılması gibi uygulamaları da içerebilmektedir. Bu uygulamalar, getto benzeri mekânlarda veya göçmen/ mülteci kamplarında yaşama zorunluluğundan eğitim ve sağlık hizmetleri gibi temel insani ihtiyaçlara erişimin kısıtlanması gibi çeşitli sonuçlara yol açabilmektedir.¹⁵ Böylelikle Galtung'un ifade ettiği gibi doğrudan ve kurumsal şiddet arasındaki ayrımın keskin olmadığı netleşmektedir.¹⁶ Kurumsal şiddetin en önemli yönü olan insanların kendini gerçekleştirebilme imkânlarından yoksun bırakılması,¹⁷ yine bu uygulamalar ve sonuçları üzerinden açık biçimde gözlemlenebilmektedir. Birlik düzeyindeki uygulamaların yanı sıra ulus devletlerin tedbirleri bağlamında AB'nin göçmenlere bakışı kurumsal şiddet bağlamında hukuki, ekonomik ve insani boyutlarıyla uzun süredir tartışılmaktadır. ABD'nin 2017'den bu yana Meksika sınırından ülkeye girmek isteyen sığınmacılara yönelik uyguladığı *sıfır tolerans politikası* ise göç olgusu ve kurumsal şiddet ilişkisinin AB örneğiyle sınırlı kalmadan küresel perspektiften değerlendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

¹³ Galtung, "Cultural Violence", s. 302.

¹⁴ Taylor, s. 257-261.

¹⁵ Ručman, s. 42.

¹⁶ Galtung, "Violence, Peace, and Peace Research", s. 177, 185.

¹⁷ Mark Vorobej, "Structural Violence", *Peace Research*, Vol. 40, No. 2, 2008, s. 85-86.

KÜRESEL GÖÇ KRİZİNİN BÖLGESEL YANSIMALARI: ABD-MEKSİKA SINIRI ÖRNEĞİ

Günümüzde ABD, G20 ülkelerine göç edenlerin bir numaralı hedef ülkesidir.¹⁸ ABD-Meksika sınırı, yalnızca Meksika ve Orta Amerika ülkelerinden ABD'ye ekonomik nedenlerle göç etmek isteyenler için değil hem bu ülkelerden hem de Afrika, Asya ve Avrupa'nın çeşitli ülkelerinden gelecek ABD'ye iltica etmek isteyenler için bir geçiş noktasıdır.¹⁹ Bu geçiş, dünyanın çeşitli bölgelerinden gelen ve AB ülkelerine ulaşmak için Akdeniz'i aşmaya çalışan göçmenler ile ABD'ye ulaşmak için Meksika sınırını aşmak isteyen göçmenler arasında benzerlik kurulmasına yol açmaktadır. Ne var ki bu yolculuk barındırdığı tehlikelerle de Akdeniz rotasını hatırlatmaktadır. Örneğin yalnızca 2016'nın ilk altı ayında Akdeniz'i geçerek Avrupa'ya ulaşmak isteyen 3000'in üzerinde göçmen hayatını kaybederken bu rakam ABD-Meksika sınırı için de 300'ün üzerinde idi.²⁰ Başlıca ölüm nedenleri ise yüksek sıcaklıkta uzun süre açık havada yolculuk etmenin getirdiği açlık ve susuzluğun²¹ yanı sıra sınır bölgesinin çöl iklimine benzer hava koşulları yüzünden geceleri sıcaklığın hızlı biçimde düşmesi sebebiyle aşırı soğuktan donmadır. Diğer ölüm nedenleri; insan kaçakçılarının ve organize suç örgütlerinin saldırılarına maruz kalmayı, bazı göçmenlerin birden fazla Latin Amerika ülkesini boydan boya kat ettikleri tehlikeli göç yolculuğunda geçirilen kazaları²² ve ABD-Meksika sınırında yer alan Rio Grande nehrinde boğulma gibi vakaları içermektedir. İki ülke arasında belirli bölgelerde sınır oluşturan Rio Grande nehri, tıpkı Akdeniz'i geçerek AB ülkelerine gitmeye çalışanlar gibi ABD'ye gitmek isteyen Latin Amerikalı göçmenlere mezar olmaktadır. 2019 Haziranı'nda babasının boynuna sarılıp Rio Grande'yi geçmeye çalışırken ölen küçük Valeria ve babasının ölümleri, dün-

¹⁸ 2018 yılında G20 ülkelerinde göç eden 10 milyon kişiden 2,2 milyonu ABD'ye gitmiştir. 2010-2018 döneminde en çok göç alan G20 ülkesi, ABD olmuştur. Bkz.: OECD, ILO, IOM ve UNHCR, *G20 International Migration Trends Report 2018*, s. 3-4.

¹⁹ Adam Isacson, Maureen Meyer, "Lessons From San Diego's Border Wall: The Limits to Using Walls for Migration, Drug Trafficking Challenges." WOLA Research Report, 2017, https://www.wola.org/wp-content/uploads/2017/12/SD-borderwallREPORT_3.pdf [02.09.2019].

²⁰ Steven W. Bender, William F. Arrocha, "Introduction", Steven W. Bender, William F. Arrocha (eds.), "Compassionate Migration and Regional Policy in the Americas", London, Palgrave Macmillan, 2017, s. 2.

²¹ Border Angels adlı sivil toplum örgütünün verilerine göre birinci sıradaki ölüm nedeni olan susuzluk, göç kontrollerinin sıklaştığı 1994'ten bu yana 11.000 kişinin sınır hattında ölümüne yol açmıştır. Bunu önlemek için ABD'li gönüllüler sınırı geçip Meksika tarafındaki çöl bölgesine girerek göçmenler için su ve yiyecek bırakmaktadırlar. Bkz.: Border Angels, "Water Drops", <https://www.borderangels.org/water-drops.html> [09.02.2020].

²² David K. Androff ve Kyoko Y. Tavassoli, "Deaths in the Desert: The Human Rights Crisis on the U.S. Mexico Border", *Social Work*, Vol. 57, No. 2, April 2012, s. 165-173; Felipe Jácome, "Trans-Mexican Migration: a Case of Structural Violence", Working Paper Series No. 2, Georgetown University Center for Latin American Studies, 2008, <http://pdba.georgetown.edu/CLAS%20RESEARCH/Working%20Papers/WP2.pdf> [29.09.2019]

ya basınında yeni Aylan bebek vakası olarak geniş yankı bulmuştur. BM Mülteciler Yüksek Komiserliği de yaptığı kamuoyu açıklamasında iki vaka arasındaki benzerliğe ve “koruma arayan insanlar için güvenli yolların yokluğunun, insanlara hayatlarını tehlikeye atmaktan başka seçenek bırakmadığına” dikkat çekmiştir.²³

ABD yönetimi, Meksika ile olan sınırını XX. yüzyılın başlarından bu yana çeşitli dönemlerde insan ve hayvan geçişini engellemek gibi nedenlerle yer yer bariyerle ve çitle kapatmıştır. Meksika'dan ABD'ye yasa dışı girişleri önlemek amacıyla yine belirli bölgelerde sınıra duvar örülmesi projesi 1990'larda başlatılmıştır. Bu dönemde en önemli hedef suç işleme potansiyeli olan kişilerin, uyuşturucu ticareti yapanların ve uyuşturucunun ülkeye girişinin engellenmesiydi. 1990'larda Bush ve Clinton başkanlıkları dönemlerinde, yasadışı göçmen geçişini engellemek amacıyla San Diego civarında Meksika sınırına duvar örülmüştür. ABD Başkanı Trump'ın önerisinin hukuki temelini oluşturan Meksika sınırına yasa dışı göçün önlenmesi ve ulusal güvenliğin korunması amacıyla duvar örülmesi süreci ise 2005'te Temsilciler Meclisi'ne getirilen öneriyle başlamıştır.²⁴ Bu noktada 2000'lerin ilk yıllarından itibaren hız kazanan bir göç kontrolü-ulusal güvenlik bağlantısı algısının hukuki ve siyasal düzenlerde karşılık bulduğu görülmektedir.

2006'da ABD hukuku, ülkeye hukuk dışı girişlerin tamamen önlenmesi olarak Türkçe'ye çevirebileceğimiz şekilde tanımladığı “operasyonel kontrol” kavramını sınır güvenliği bağlamında uygulamaya koymuştur.²⁵ Ardından, ABD İç Güvenlik Bakanlığı kontrolündeki Gümrük ve Sınır Koruma Kurumu'nun alt birimi olarak faaliyet gösteren Sınır Devriyesi, “operasyonel kontrol”ü ulusal strateji hedeflerinden biri haline getirmiştir.²⁶ 2007'de, Temsilciler Meclisi'nin sınıra duvar örülmesi önerisi Başkan Bush'un onayıyla yasallaşmış ve belirli bölgelerde duvar inşaatı başlamıştır.²⁷

²³ The UN Refugee Agency, “Tragic image of drowned father and child must propel prevention measures”, 26.06.2019, <https://www.unhcr.org/news/press/2019/6/5d134c674/tragic-image-drowned-father-child-must-propel-prevention-measures.html> (09.02.2020).

²⁴ WOLA, “What WOLA Experts Saw at the U.S-Mexico Border: ‘Zero Tolerance’ Policy is Creating a Mess”, 28 June 2018, <https://www.wola.org/2018/06/wola-experts-saw-u-s-mexico-border-zero-tolerance-policy-creating-mess/> (02.09.2019)

²⁵ Faye Hipsman ve Doris Meissner, “Trump Executive Order and DHS Implementation Memo on Border Enforcement: A Brief Review”, Washington, DC: Migration Policy Institute, 2017, s. 2.

²⁶ *Ag.e.*, s. 2; United States. Congress, House, Committee on Homeland Security, Subcommittee on Border and Maritime Security. “Securing Our Borders: Operational Control and the Path Forward: Hearing Before the Subcommittee on Border and Maritime Security of the Committee on Homeland Security, House of Representatives, One Hundred Twelfth Congress, First Session, February 15, 2011”, Washington: U.S. G.P.O., 2012.

²⁷ WOLA, “What WOLA Experts Saw at the U.S-Mexico Border: ‘Zero Tolerance’ Policy is Creating a Mess”.

Çoğunluğu Meksika ve Orta Amerika ülkeleri kökenli olan göçmenlerin göç nedenleri arasında suç oranlarının ve bilhassa da cinayet oranlarının yüksekliği nedeniyle yaşanan güvenlik sorunları önemli yer teşkil etmektedir. BM verilerine göre Amerika kıtaları, dünya genelindeki savaş ve çatışma bölgeleri de dâhil olmak üzere nüfusa oranla dünyada en fazla cinayetin gerçekleştiği yerdir. Dünyada 100.000'de 6,2 olan bu oran, Amerika kıtaları için dünya genelinde işlenen cinayetlerin üçte birinden fazlasına tekabül eden 17,2'dir.²⁸ Kendi ülkelerinde gündelik hayatta karşı karşıya oldukları doğrudan şiddet başta olmak üzere²⁹ ekonomik ve siyasal sorunlar ile fırsat eşitsizliği, bölgede ABD'ye yönelik göçün başlıca nedenleridir.

Trump Yönetimi ve Sıfır Tolerans Politikası

2017 yılından itibaren Trump yönetimi, göçmen ve ülkeye seyahat politikasını katılaştırma kararı almıştır. Bu politika yalnızca Meksika sınırı ile sınırlı kalmamış, öncelikle çeşitli Müslüman ülkelerden gelenlere yönelik prosedürler özel olarak değiştirilerek ülkeye girişlerin ve vize uzatmaların önüne geçilmek istenmiştir. ABD'nin Meksika sınırında denetim merkezleri inşa etmekten ve duvar örmekten denetim yapan güvenlik güçlerinin sayısını artırmaya dek çeşitli tedbirler içeren katı uygulamalara yöneleceğinin ilk işareti ve yasal dayanağı, 25 Ocak 2017 tarihli, Trump başkanlık görevine başladığı ay ilan edilen başkanlık kararnamesi olmuştur.³⁰ Başkanlık kararnamesinin tamamlayıcısı olarak, 20 Şubat 2017'de İç Güvenlik Bakanı John Kelly tarafından uygulama hükümlerini içeren bir ek kararname yayınlanmıştır.³¹ Kararnamelerin yapısal şiddet bağlamında değerlendirilmesi, insan hakları unsurunu akla getirmekte ve ABD yönetiminin göç düzenlemeleri kapsamında insan haklarına karşı ulusal güvenliği önceleyen bakış açısını ortaya koymaktadır.³²

²⁸ UNODC, *Global Study on Homicide 2019*, Vienna, 2019, s. 11.

²⁹ Jácome, *a.g.m.*

³⁰ White House, "Executive Order 13767 of January 25, 2017, Border Security and Immigration Enforcement Improvements", <https://www.whitehouse.gov/presidential-actions/executive-order-border-security-immigration-enforcement-improvements/> (10.10.2019); Stefanie Herweck, Scott Nicols, "Death, Damage, and Failure: Past, Present, and Future Impacts of Walls on the U.S.-Mexico Border", American Civil Liberties Union (ACLU) Border Rights Center, 2018, s. 56.

³¹ John Kelly, "Implementing the President's Border Security and Immigration Enforcement Improvements Policies," Department of Homeland Security Memorandum, February 20, 2017, https://www.dhs.gov/sites/default/files/publications/17_0220_S1_Implementing-the-Presidents-Border-Security-Immigration-Enforcement-Improvement-Policies.pdf [09.92.2020]; Hipsman ve Meissner, s. 1.

³² Paolo Bargiacchi, "Are European Security Policies Learning Some Lessons from the United States on Migration and Human Rights?", Marko Novakovic (ed.), *Common Law and Civil Law Today: Convergence and Divergence*, Delaware: Vernon Press, 2019, s. 141.

Bu kapsamda ABD-Meksika sınırında tutuklama uygulamalarıysa 2017 yılında fiilen başlamış, 2018’de kamuya açıklanmıştır. Nisan 2018 itibariyle ise ABD-Meksika sınırında uygulanmaya başlanan “Sıfır Tolerans”³³ politikası, sınırı yasal olmayan yollardan geçerek ABD’ye giriş yapan tüm yabancıların göz altına alınmalarını ve sınır dışı edilmeleri talebiyle mahkemeye sevk edilmelerini öngörmektedir. Yetişkinlerin çocuklarla birlikte ABD’ye giriş yaptığı durumlarda, çocukların yaşları kaç olursa olsun göz altına alınan yetişkinlerden ayrı tutularak gözetim merkezlerine konulmaları kararlaştırılmıştır. ABD’ye giriş yapmak isteyen Meksika ve Orta Amerikalılar için ülkelerindeki güvenlik yetersizliği öncelikli bir nedendir. Bu durum, ABD’nin zorlaştırıcı politikalarına rağmen ülkeye girebilmek için niçin zorluk ve tehditleri göze aldıklarını açıklayabilmektedir.³⁴

Trump yönetimi, sınır boyunca inşa edilecek duvarın maliyetini Meksika’nın karşılamasını istediğini çeşitli defalar beyan etmiş, dönemin Meksika Devlet Başkanı Nieto da kesin dille reddetmiştir.³⁵ Böylelikle 2018’de ABD kendi bütçesinden duvar inşasına başlamıştır.³⁶ Nisan 2018 itibariyle ABD-Meksika sınırında uygulanmaya başlanan “sıfır tolerans” politikası, sınırı yasal olmayan yollardan geçerek ABD’ye giriş yapan tüm yabancıların göz altına alınarak mahkemeye sevk edilmelerini öngörmektedir. Yetişkinlerin çocuklarla birlikte ABD’ye giriş yaptığı durumlarda çocukların göz altına alınan yetişkinlerden ayrı tutularak gözetim merkezlerine konulmaları kararlaştırılmıştır.³⁷

ABD’ye giriş yapmak için iki kara sınırı mevcuttur; Meksika ve Kanada sınırları. ABD yasalarına göre, ülkeye yasadışı yollarla da olsa giriş yapan kişilerin sığınma talebinde bulunma hakları vardır. Fakat ABD yönetimi sıfır tolerans politikası çerçevesinde yapılan düzenlemeler kapsamında ülkeye yasadışı girişi engelleyerek ve yasadışı giriş yapmakta olanları tutuklayarak sığınma haklarını ellerinden almaktadır. Yasadışı giriş yapanlar temel olarak giriş yasalarını ihlal etmekten tutuklanmakta, sorgulanıp bir süre

³³ Sınır güvenliğinde “sıfır tolerans” söylemi, Trump yönetiminin özgün söylemi değildir. Tıpkı duvar örülmesinin 1990’larda başlayan uygulamaların son adımı olması gibi 2000’lerde başlayan katı göç kontrolü uygulamalarında çeşitli resmî kurumlar tarafından atf yapılan bir hedeftir. Bkz.: Androff ve Tavassoli, s. 168.

³⁴ WOLA, “What WOLA Experts Saw at the U.S.-Mexico Border: ‘Zero Tolerance’ Policy is Creating a Mess”.

³⁵ “Al final México pagará por el muro, afirma Trump; nunca, responde Peña Nieto”, *Expansión*, 29.03.2018, <https://expansion.mx/mundo/2018/05/29/al-final-mexico-pagara-por-el-muro-afirma-trump-nunca-dice-pena-nieto> (29.08.2019).

³⁶ Hipsman ve Meissner, s. 2.

³⁷ Adam Isacson, Maureen Meyer, Adeline Hite, “WOLA Report: The Zero Tolerance Policy”, 16 July 2018, <https://www.wola.org/analysis/wola-report-zero-tolerance-policy> (02.09.2019).

gözetim altında tutulduktan sonra sınır dışı edilmektedirler. Dolayısıyla bu uygulama, bir insan hakkı olarak ABD'ye iltica talebinde bulunmayı zorlaştırmaktadır.³⁸ Temel insan haklarının yanı sıra iltica hakkını ve çocuk haklarını göz ardı eden bu politika, ABD içinden ve dışından çeşitli kesimlerin tepkisini çekmiştir. Gelen tepkiler üzerine önce Başkan Trump'tan gelen bir emir ile uygulamanın durdurulacağı ilan edilmiştir, ardından da bebek yaştakileri için mahkeme kararı ile uygulamanın sürdürülmemesi kararlaştırılmıştır fakat fiilen uygulamaya devam edilmektedir.

ABD makamları, ülkeye yönelik göç hareketini kayıt altına almamakta olup yalnızca ABD'de daimî oturma izni verilen kişilerin istatistikleri tutulmaktadır.³⁹ Ayrıca ülkeye yasa dışı giriş yapanların konuldukları gözetim merkezlerinin bir kısmı geçici niteliktedir ve bir kısmı ise özel sektör tarafından işletilmektedir. Bu nedenlerle kesin rakamları bilmek mümkün olmasa da araştırmalar, Mayıs 2018'den bu yana 3000'den fazla çocuğun uygulama kapsamında ailelerinden ayrılarak gözetim merkezlerine konulmuş olduklarını öngörmektedir.⁴⁰ Hâlihazırdaki sonuçları açısından bakıldığında ise ABD'li insan hakları kuruluşlarının verilerine göre sıfır tolerans politikası göçmenleri caydırmamaktadır.⁴¹ İstatistiklere göre, uygulamanın başladığı 2018'de ABD-Meksika sınırından ülkeye giriş yapmaya çalışırken yakalanan kişi sayısı 400.000 ile 2016 rakamıyla aynı civardadır.⁴²

Göçmenler Meksika sınırını kullanmakla beraber, ABD'ye giriş yapmaya çalışanlar arasında Meksikalıların oranı 2012'den bu yana düzenli olarak azalmaktadır. Göçmen profili büyük çoğunlukla Guatemala, Honduras ve El Salvador'dan gelenlerden oluşmaktadır.⁴³ Bu nedenle sıfır tolerans politikasının ortaya çıkışında ABD, Meksika'yı suçlayarak işe başlamış olmakla beraber günümüzde Meksika, Orta Amerika'dan yola çıkarak Meksika'yı güneyden kuzeye kat eden bu kişiler için bir "dikey sınır" oluşturmaktadır. Amerika kıtaları içi göç hareketliliğinde en önemli destinasyon olan ABD'ye göç, bölgede yalnızca ABD özelinde değil güneyden kuzeye ABD'ye giden yol üzerindeki ülkelerin iç dinamiklerini de etkilemektedir. Bu

³⁸ WOLA, *a.g.e.*

³⁹ United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division. *International Migration Flows to and from Selected Countries: The 2015 Revision* (POP/DB/MIG/Flow/Rev.2015), 2015, s. 9.

⁴⁰ Kandel, William A. "The Trump Administration's "Zero Tolerance" Immigration Enforcement Policy." Congressional Research Service, R45266, February 26, 2019, <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/R/R45266> (24.09.2019).

⁴¹ WOLA, *a.g.e.*

⁴² Kandel, *a.g.e.*

⁴³ *A.g.e.*

etki, büyük ölçüde güzergâh üzerindeki ülkelerde ABD'ye geçmek isteyen göçmenlere karşı kurumsal ve kısmen de yansıması olarak doğrudan şiddet uygulanmasına yol açmaktadır. Meksika'nın bir "dikey sınıra" dönüşmesiyle, ABD-Meksika ilişkilerinde gerilimlere yol açarken gerek ABD'nin talepleri gerekse Meksika'nın ülke içi koşulları nedeniyle ABD'ye yönelen göçmenler için Meksika topraklarını da yapısal şiddete maruz kaldıkları bir mekâna dönüştürmektedir.⁴⁴ ABD özelinde baktığımızda uygulanan kurumsal şiddet, gelen göçmenleri ABD içinde gözetim mekânlarında tutulmaya zorlayarak ülke içinde bir dışlamaya başvurmaktadır.⁴⁵

ABD'nin Latin Amerika ülkeleri ile ekonomik ve diplomatik ilişkileri üzerinde belirleyici olan ticari ilişkilerin düzenlenmesi ve göçmen politikalarının gözden geçirilmesi gibi konular yalnızca ülkenin genel dış politika stratejileri ile değil iç politikadaki gelişmeler, lobilerin çıkarları ve bürokratik yapının işleyişi ile yakından ilgilidir. Günümüzde ABD'nin bölgeyle ilişkilerini yürüten bürokratik yapı çok kurumlu ve dağınıktır. Bu nedenle de kurumların öncelikleri arasındaki farklılıklar ve yapıyı bütüncül bir politika çerçevesinde idare etmenin zorluğu, ABD'nin bölgesel politikalarına da yansımaktadır. İkinci olarak ise ticaret ve göçmenler alanlarındaki düzenlemelerin hazırlanması ve kabul edilmesinde Kongre de oldukça etkin olup hem iç politikada bu alanlara dair hassasiyetler hem de bu alanlardaki düzenlemelerin, çeşitli iç politika öncelikleri ile ilişkilendirilip pazarlık konusu haline getirilmesi, ABD'nin planlı ve bütüncül bir Latin Amerika politikası uygulamasını, zaman zaman da göreve gelen başkanların bu alandaki vaatlerini yerine getirebilmelerini engellemektedir.⁴⁶ Bu çerçevede, ülkenin "Sıfır Tolerans" politikasının iltica hakkına ve göç yönetimine yönelik uluslararası ve ulusal düzeydeki hukuki düzenlemeler yerine ülke içi siyasal yapının dinamikleri ve iç politikadaki gelişmeler ile ulusal ekonomi ve güvenlik politikaları bağlamında şekillendiği görülmektedir.

SONUÇ

ABD-Meksika sınırında uygulanan sıfır tolerans politikası örneği, küresel göç hareketinin nedenlerinin değerlendirilmesi; karşılık olarak hayata geçirilen kurumsal şiddet ve şiddetin bu örnekte Meksika olmak üzere geçiş güzergâhına tevdi edil-

⁴⁴ Jácome, a.g.m.

⁴⁵ Ručman, s. 43.

⁴⁶ Abraham F. Lowenthal, "The Obama Administration and the Americas", Abraham F. Lowenthal, Theodore J. Piccone, Laurence Whitehead (eds.), *Shifting the Balance: Obama and the Americas*, Washington D.C., Brookings Institution Press, 2011, s. 16.

mesi bakımından oldukça öğreticidir. Küresel alandaki gelişmeler gerek göç veren ülkelerin gerekse göç destinasyonlarının değişmekte olduğunu, göç nedenlerinin ise savaş ve iç çatışmalar ile sınırlandırılmayacak karmaşık dinamikler nedeniyle ortaya çıktığını göstermektedir. ABD sınırındaki durumdan görüldüğü üzere gerek istatistikler gerekse göçmenlerle doğrudan iletişim kuran sivil toplum kuruluşları ve akademisyenlerin çalışmaları, kurumsal ve hatta doğrudan şiddete maruz kalmanın veya kalma ihtimalinin insanları göçten alıkoymadığını göstermektedir.

Trump yönetiminin geri adım atmadığı ABD-Meksika sınır duvarı inşası, yalnızca göçmenlerin can güvenliğine değil, sınırdaki kalabalık komşu şehirlerin yerel yönetimleri arasındaki hayati işbirliğinden çevre felaketlerinin önlenmesine ve doğal hayatın korunmasına dek pek çok alanda iki ülkeye de zarar verecektir.⁴⁷ Fakat ABD örneği özelinde dikkatin Trump yönetiminin politikalarına ve uygulamalarına çevrilmesi ve özellikle duvar projesi, sorunun geçmişinin yeterince dikkate alınmadığını göstermektedir. Çalışma, ABD'nin çeşitli aralarla da olsa 1990'lardan itibaren sistematik ve kurumsal şiddete uzanan biçimde göç politikalarını katılaştırdığını ortaya koymaktadır. Dolayısıyla bu eğilimi Trump'ın şahsi tercihleriyle sınırlamak genel tablonun yadsınmasına neden olmaktadır. Aksine, sıfır tolerans politikasının yol açtığı kurumsal şiddetin önlenmesinin bazı başkanlık kararnamelerinin geri alınmasıyla değil ABD'nin yalnızca göç değil ekonomi ve güvenlik politikalarını da içeren ve Latin Amerika ile siyasal ilişkilerinden bağımsız tutulamayacak, kapsamlı bir revizyonla mümkün olabileceği görülmektedir. Nitekim Trump da birkaç yıl boyunca iddia ettiğinin aksine birden fikir değiştirip Meksika'nın duvara para vermesine gerek olmadığını, ABD ile ticaretinin yeni koşullara bağlanmasının ABD'ye gereken geliri sağlayacağını söylerken aslında göç-ekonomi bağlantısına ülkesinin nasıl baktığını açıkça ortaya koyuyordu.⁴⁸

⁴⁷ Holly Straut-Eppsteiner, "Trump Demands Border Wall in the Face of Evidence Documenting Harms to Migrants, Border Communities, and the Environment", *The Torch*, National Immigration Law Center, 07.05.2019, <https://www.nilc.org/2019/05/07/border-wall-harms-migrants-communities-wildlife-environment/> [08.11.2019]; Vanda Felbab-Brown, "The Wall: The Real Costs of a Barrier Between the United States and Mexico", *The Brookings Essay*, August 2017, <https://www.brookings.edu/essay/the-wall-the-real-costs-of-a-barrier-between-the-united-states-and-mexico/> [08.08.2019].

⁴⁸ Başkan Trump, seçilmeden önce dile getirmeye başladığı duvarın parasını Meksika'nın ödemesi talebini 2017 ve 2018'de çeşitli açıklamalarında yinelemiştir. Fakat 30 Ekim 2018'de ABD, Meksika ve Kanada arasında 1994'ten beri yürürlükte olan Kuzey Amerika Serbest Ticaret Anlaşması'nın (NAFTA), Trump'ın talepleri doğrultusunda yenilenmesiyle şekillenen ABD-Meksika-Kanada Anlaşması (USMCA) imzalanmıştır. Ardından Trump'ın duvarın maliyeti konusundaki görüşleri de değişmiştir. Sorular üzerine Trump, zaten Meksika'dan "çek yazmasını beklemediğini" açıklamıştır. Trump'a göre Meksika borcunu NAFTA'nın yenilenmesiyle "dolaylı" olarak ödemektedir. Bkz.: Linda Qiu, "The Many Ways Trump Has Said Mexico Will Pay for the Wall", *The New York Times*, January 11, 2019, <https://www.nytimes.com/2019/01/11/us/politics/trump-mexico-pay-wall.html> [09.01.2020].

ABD-Meksika sınırı etrafında yaşanan gelişmeler, ABD ve komşusu Meksika'ya ait sorunlar olarak tanımlanamayacak biçimde küresel eğilimleri hem yansıtmakta hem de G20'nin en çok göç alan ülkesi ABD'nin küresel siyasetteki başat konumu nedeniyle, bu eğilimleri belirlemektedir. Bu bağlamda hem bir hedef ülke hem de bir geçiş ülkesi olan Türkiye'nin bu belirleyici etkiyi yadsıması mümkün değildir. Günümüzde Türkiye, resmi verilere göre dünyanın en fazla mülteci ve sığınmacıya ev sahipliği yapan ülkesi olmasının yanı sıra G20 ülkeleri arasında da kendi nüfusuna oranla en fazla sayıda mülteci ve sığınmacıya ev sahipliği yapan ülke konumundadır.⁴⁹ Türkiye, topraklarında bu kategoride yer alan 3 milyonun üzerindeki kişinin yanı sıra gelişmiş ülkeler ile göç veren Asya ve Afrika ülkeleriyle Irak, Afganistan, Suriye gibi çatışma bölgeleri arasında uzun yıllardır bir geçiş güzergâhı işlevi görmektedir. Diğer taraftan Türkiye'nin Suriye'deki iç savaştan kaçanlar için uyguladığı açık kapı politikası ve gerek devlet kurumları gerekse sivil toplum aracılığı ile sağlanan destekler, Türkiye'yi insani yardımlar boyutunda küresel çapta saygın bir konuma taşımıştır. Türkiye'nin elde ettiği bu yumuşak güç, dünya genelinde yaygınlaşan göçmen karşıtı kurumsal şiddetin önlenmesine yönelik adımlar atmakta Türkiye'ye küresel insan hakları adına önemli fırsat sunmaktadır. Türkiye'nin iyi uygulama örnekleriyse⁵⁰ özellikle kapsamlı göç hareketi ile daha önce karşılaşmamış ülkelerin kurumsal kapasitelerini uyumlu hale getirmekte önemli katkı sunacak düzeydedir.

Diğer taraftan, Türkiye'nin artan ekonomik gelişmişlik düzeyinin yanı sıra coğrafi yakınlık, dini ve kültürel etkenler gibi pek nedene dayalı olarak ve yalnızca ülkedeki Suriye kökenli sayısı ile ilişkilendirilemeyecek biçimde Avrasya, Orta Doğu ve Afrika coğrafyasından gelenler için bir göç destinasyonuna dönüştüğü öngörülebilir. Bu bağlamda göçmenlere yönelik kurumsal şiddetin küresel düzeydeki yansımalarının ve bu alanda yükselen eğilimlerin dikkate alınması, Türkiye'nin güncel ve gelecekteki göç politikalarının insan hakları bağlamında şekillenmesine ve ülkenin yumuşak güç potansiyelinin inşasına katkıda bulunacaktır.

⁴⁹ OECD, ILO, IOM ve UNHCR, *a.g.e.*, s. 8.

⁵⁰ Selçuk Kahraman, Erhan Örselli ve Erdal Bayrakçı, "Syrian Refugees in Turkey and Governance of Refugee Camps", *Global Journal of Sociology: Current Issues*, Vol. 7, No. 1, 2017, s. 34-43.

KAYNAKÇA

- “Al final México pagará por el muro, afirma Trump; nunca, responde Peña Nieto”, *Expansión*, 29.03.2018, <https://expansion.mx/mundo/2018/05/29/al-final-mexico-pagara-por-el-muro-afirma-trump-nunca-dice-pena-nieto> (29.08.2019).
- Androff, David K. ve Tavassoli, Kyoko Y. “Deaths in the Desert: The Human Rights Crisis on the U.S. Mexico Border”, *Social Work*, Vol. 57, No. 2, April 2012, s. 165-173.
- Bäck, Allan. “Thinking Clearly about Violence”, *Philosophical Studies: An International Journal for Philosophy in the Analytic Tradition*, Vol. 117, No. 1/2, Selected Papers from the American Philosophical Association, Pacific Division, 2003 Meeting (Jan., 2004), s. 219-230.
- Bargiacchi, Paolo. “Are European Security Policies Learning Some Lessons from the United States on Migration and Human Rights?”, Marko Novakovic (ed.), *Common Law and Civil Law Today: Convergence and Divergence*, Delaware: Vernon Press, 2019.
- Bender, Steven W. ve Arrocha, William F. “Introduction”, *Compassionate Migration and Regional Policy in the Americas*, Steven W. Bender, William F. Arrocha (eds.), London, Palgrave Macmillan, 2017.
- Border Angels. “Water Drops”, <https://www.borderangels.org/water-drops.html> (09.02.2020).
- Felbab-Brown, Vanda. “The Wall: The Real Costs of a Barrier Between the United States and Mexico”, *The Brookings Essay*, August 2017, <https://www.brookings.edu/essay/the-wall-the-real-costs-of-a-barrier-between-the-united-states-and-mexico/> (08.08.2019).
- Galtung, Johan. “Cultural Violence”, *Journal of Peace Research*, Vol. 27, No. 3., Aug., 1990, s. 291-305.
- Galtung, Johan. “Violence, Peace, and Peace Research”, *Journal of Peace Research*, Vol. 6, No. 3, 1969, s. 167-191
- Herweck, Stefanie ve Nicols, Scott. “Death, Damage, and Failure: Past, Present, and Future Impacts of Walls on the U.S.-Mexico Border”, American Civil Liberties Union (ACLU) Border Rights Center, 2018.
- Hipsman, Faye ve Meissner, Doris. “Trump Executive Order and DHS Implementation Memo on Border Enforcement: A Brief Review”, Washington, DC: Migration Policy Institute, 2017.

- Isaacson, Adam ve Meyer, Maureen. “Lessons From San Diego’s Border Wall: The Limits to Using Walls for Migration, Drug Trafficking Challenges.” *WOLA Research Report*, 2017, https://www.wola.org/wp-content/uploads/2017/12/SDborderwallREPORT_3.pdf (02.09.2019).
- Isaacson, Adam, Meyer, Maureen ve Hite, Adeline. “WOLA Report: The Zero Tolerance Policy”, 16 July 2018, <https://www.wola.org/analysis/wola-report-zero-tolerance-policy/> (02.09.2019).
- Jácome, Felipe. “Trans-Mexican Migration: a Case of Structural Violence”, Working Paper Series No. 2, Georgetown University Center for Latin American Studies, 2008, <http://pdba.georgetown.edu/CLAS%20RESEARCH/Working%20Papers/WP2.pdf> (29.09.2019)
- Kahraman, Selçuk, Örselli, Erhan ve Bayrakçı, Erdal. “Syrian Refugees in Turkey and Governance of Refugee Camps”, *Global Journal of Sociology: Current Issues*, Vol. 7, No. 1, 2017, s. 34-43.
- Kandel, William A. “The Trump Administration’s “Zero Tolerance” Immigration Enforcement Policy.” Congressional Research Service, R45266, February 26, 2019, [https://crsreports.congress.gov/product/pdf/R/R45266\(24.09.2019\)](https://crsreports.congress.gov/product/pdf/R/R45266(24.09.2019)).
- Kelly, John. “Implementing the President’s Border Security and Immigration Enforcement Improvements Policies”, Department of Homeland Security Memorandum, February 20, 2017, https://www.dhs.gov/sites/default/files/publications/17_0220_S1_Implementing-the-Presidents-Border-Security-Immigration-Enforcement-Improvement-Policies.pdf (09.02.2020);
- Lowenthal, Abraham F. “The Obama Administration and the Americas”, Abraham F. Lowenthal, Theodore J. Piccone, Laurence Whitehead (eds.), *Shifting the Balance: Obama and the Americas*, Washington D.C., Brookings Institution Press, 2011, s. 1-29.
- OECD, ILO, IOM ve UNHCR. *G20 International Migration Trends Report 2018*, September 2018, <http://www.oecd.org/els/mig/G20-international-migration-and-displacement-trends-report-2018.pdf> (29.09.2019).
- OECD, ILO, IOM ve UNHCR. *International Migration and Displacement Trends and Policies Report to the G20*, 2019, <https://www.oecd.org/migration/mig/G20-migration-and-displacement-trends-and-policies-report-2019.pdf> (29.11.2019)

- Qiu, Linda. "The Many Ways Trump Has Said Mexico Will Pay for the Wall", *The New York Times*, January 11, 2019, <https://www.nytimes.com/2019/01/11/us/politics/trump-mexico-pay-wall.html> (09.01.2020).
- Ručman, Aleš Bučar. "Structural Violence and Migration: Explaining Global and Local Total Institutions", *Inter Faculty, Fragmentation and Divergence*, Vol. 7, 2016, s. 37-55,
- Straut-Eppsteiner, Holly. "Trump Demands Border Wall in the Face of Evidence Documenting Harms to Migrants, Border Communities, and the Environment", *The Torch*, National Immigration Law Center, 07.05.2019, <https://www.nilc.org/2019/05/07/border-wall-harms-migrants-communities-wildlife-environment/> (08.11.2019)
- Taylor, Susannah. "Structural Violence, Oppression, and the Place-Based Marginality of Homelessness", *Canadian Social Work Review / Revue Canadienne de Service Social*, Vol. 30, No. 2, 2013, s. 255-273.
- The UN Refugee Agency. "Tragic image of drowned father and child must propel prevention measures", 26.06.2019, <https://www.unhcr.org/news/press/2019/6/5d134c674/tragic-image-drowned-father-child-must-propel-prevention-measures.html> (09.02.2020).
- United Nations, Department of Economic and Social Affairs. Population Division *International Migration Flows to and from Selected Countries: The 2015 Revision* (POP/DB/MIG/Flow/Rev.2015), 2015.
- United Nations, Department of Economic and Social Affairs. Population Division, *International Migration Report 2017: Highlights* (ST/ESA/SER.A/404), 2017.
- United States. Congress, House, Committee on Homeland Security, Subcommittee on Border and Maritime Security. "Securing Our Borders: Operational Control and the Path Forward: Hearing Before the Subcommittee on Border and Maritime Security of the Committee on Homeland Security, House of Representatives, One Hundred Twelfth Congress, First Session, February 15, 2011", Washington: U.S. G.P.O., 2012.
- UNODC (United Nations Office on Drugs and Crime). *Global Study on Homicide 2019*, Vienna, 2019.
- U.S.-Mexico Border and Immigration Task Force. "U.S.-Mexico Border Policy Report: Effective Border Policy: Security, Responsibility and Human Rights at the U.S.-Mexico Border", Washington, DC: Border Network for Human Rights, the Border Action Network, and the U.S.-Mexico Border and Immigration Task Force, 2008, <https://law.utexas.edu/hu>

manrights/borderwall/communities/municipalities-US-Mexico-Border-Policy-Report.pdf (02.09.2019).

Vorobej, Mark. "Structural Violence", *Peace Research*, Vol. 40, No. 2, 2008, s. 84-98.

White House. "Executive Order 13767 of January 25, 2017, Border Security and Immigration Enforcement Improvements", <https://www.whitehouse.gov/presidential-actions/executive-order-border-security-immigration-enforcement-improvements/> (10.10.2019).

WOLA. *What WOLA Experts Saw at the U.S-Mexico Border: 'Zero Tolerance' Policy is Creating a Mess*, 28 June 2018, <https://www.wola.org/2018/06/wola-experts-saw-u-s-mexico-border-zero-tolerance-policy-creating-mess> (02.09.2019).

Wusten, H. Van der. "Galtung's Peaces: How to Deal with Various Forms of Violence", *GeoJournal, Postmodernity and the Territorial Discourse of Peace*, Vol. 39, No. 4, August 1996, s. 405-407.